

آثار ولایت‌مداری در زیارت جامعه کبیره

حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا انصاری*

مقدمه

زیارت جامعه کبیره، یکی از برترین زیاراتی است که با فرازهای بلندش به جایگاه ائمه اطهار علیهم‌السلام نظر دارد، زمینه معرفت برتر و عرفان کامل‌تر را فراهم می‌کند و ادب حضور آستان مقربان معصوم علیهم‌السلام را به زائر می‌آموزد. معارف فراوان، عمیق و گسترده‌ای در این زیارت نهفته است که به تبیین نیاز دارد تا هم مقام حقیقی آن ذوات مقدس روشن شود و هم میزان تأثیر و کارآمدی آنان در همه عوالم وجود و شئون هستی دانسته شود. بر این اساس زیارت جامعه کبیره، یکی از مهم‌ترین ذخایر عالم تشیع در باب امام‌شناسی به شمار می‌رود و یک دوره کامل دانشگاه امام‌شناسی است. از محورهای مهم این زیارت‌نامه، آثار دنیوی و اخروی سه محور «ولایت به معنی محبت»، «ولایت تشریحی» و «ولایت تکوینی» است که در این زیارت‌نامه مطرح شده است. این نوشتار می‌کوشد بعضی آثار دنیوی و اخروی اقسام ولایت اهل بیت علیهم‌السلام را بیان نماید؛ با این تفاوت که این آثار بدون تفکیک اقسام ولایت ارائه شده است.

الف. آثار دنیوی ولایت‌مداری

۱. فیض‌رسانی

«بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَ بِكُمْ يَخْتِمُ [اللَّهُ] وَ بِكُمْ يُنَزَّلُ الْعَيْثُ، وَ بِكُمْ يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ؛ خدا با شما آغاز کرد و با شما ختم می‌کند و به خاطر شما باران فرو می‌ریزد و تنها برای شما آسمان را از اینکه بر زمین فرو افتد، نگاه می‌دارد؛ مگر با اجازه خودش».

خداوند، فیاض مطلق آفریننده نظام هستی است؛ نظامی که در حدوث و بقا، نیازمند فیض

* کارشناس علمی گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی.

بی پایان خداوند است. از آنجا که موجودات قابلیت پذیرش این فیض را به صورت مستقیم ندارند، خداوند میان خود و آفریده‌ها، انسان‌هایی را به‌عنوان واسطه فیض در آفرینش و هم در استمرار وجود قرار داده است که از این واسطه‌ها، با عنوان «حجّت» یاد شده است. خداوند هستی و استمرار آن را به حجّت‌های خود بر زمین پیوند زده است: «وَبِكُمْ يُمَسِّكُ السَّمَاءُ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ بِإِذْنِهِ».

علامه مجلسی رحمته‌الله بعد از بررسی برخی روایات چنین نتیجه می‌گیرد: «با اخبار مستفیضه ثابت شده است که همه ائمه اطهار علیهم‌السلام، وسیله‌های ارتباط بین خالق و حق تعالی در افاضه هر گونه رحمت، علوم و کمالات به جمیع خلق هستند و هر چه توسل و اذعان به فضل آنان بیشتر باشد، جوشش فیض خدای متعال بیشتر خواهد بود».^۱ بر این اساس است که امام سجاد علیه‌السلام می‌فرماید: «ما کسانی هستیم که به واسطه ما آسمان بر فراز زمین نگهداری شده و زمین از هلاک نمودن اهلش منع گردیده است».^۲

برخی می‌اندیشند چرا امام زمان علیه‌السلام ما را رها کرده است و مشکلات ما را حل نمی‌کند، این در حالی است که امام علیه‌السلام تمامی لحظه‌های زندگی ما را در نظر دارد و ما را یاری می‌کند؛ در غیر این صورت ناامنی و بلایای آسمانی، ما را هلاکت می‌نمود. از این روست که امام عصر علیه‌السلام خطاب به مرحوم شیخ مفید رحمته‌الله فرمود: «وَإِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَ لَا نَاسِبِينَ لِذِكْرِكُمْ وَ لَوْ لَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ الْأَوَاءُ وَ اضْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ»^۳ ما همیشه مراعات شما را می‌کنیم و به یاد شما هستیم؛ وگرنه دشواری‌ها و گرفتاری‌ها بر شما فرو می‌ریخت و دشمنان، شما را لگدمال می‌کردند».

آیت‌الله العظمی نائینی رحمته‌الله می‌گوید:

در دوران جنگ جهانی اول و اشغال ایران توسط روس‌ها و انگلیسی‌ها، فشار و سختی ملت ایران به اوج خود رسید. شبی به امام مهدی علیه‌السلام متوسل شدم و با چشمانی گریان خوابیدم. در عالم رؤیا دیوار بزرگی به شکل نقشه ایران دیدم که در حال سقوط است و عده‌ای زن و بچه زیر آن نشسته‌اند. وضعیت به قدری هولناک بود که در خواب فریاد کشیدم. در این حال، امام زمان علیه‌السلام آمد و انگشت مبارکش را به طرف دیوار گرفت. دیوار

۱. عبدالله جوادی آملی؛ ادب فنای مقربان؛ ج ۱، ص ۲۲-۲۱.

۲. محمد بن علی صدوق؛ کمال الدین و تمام النعمة؛ ج ۱، ص ۲۰۷.

۳. احمد بن علی طبرسی؛ الإحتجاج؛ ج ۲، ص ۴۹۷.

سر جای خودش قرار گرفت. ایشان فرمود: «اینجا، خانه شیعه، خانه ماست. می‌شکند. خم می‌شود. خطر هست، ولی ما نمی‌گذاریم سقوط کند؛ نگهش می‌داریم».^۱

نقل است: «یکی از طلاب ... به امام خمینی علیه السلام عرض می‌کند که چرا شما در بین صحبت‌هایتان از امام زمان علیه السلام کمتر اسم می‌برید؟ امام علیه السلام به محض شنیدن این سخن در جا ایستاد و فرمود: «چه می‌گویی؟ مگر شما نمی‌دانید که آنچه ما داریم، از امام زمان علیه السلام است و آنچه من دارم، از امام زمان است و آنچه از انقلاب داریم، از امام زمان علیه السلام است ...».^۲

۲. ایمان‌افزایی

«السَّلَامُ عَلَى... وَ الْمُخْلِصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ وَ الْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَ نَهْيِهِ؛^۳ سلام بر مخلصان در توحید خدا و آشکارکنندگان امر و نهی خدا ...».

یکی از آثار ولایت‌مداری، افزایش ایمان است؛ یعنی هر اندازه عشق و محبت همراه با معرفت انسان به اهل بیت علیهم السلام بیشتر شود، باور معنوی او قوی‌تر خواهد شد؛ زیرا محبت اهل بیت علیهم السلام با محبت خدا گره خورده است؛ چنان‌که رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحاب خود فرمود: «کدام‌یک از دستاویزهای ایمان برای چنگ زدن محکم‌تر است؟». عرض کردند: «خدا و رسولش آگاه‌ترند». نماز، زکات، روزه و حج، از جمله پاسخ‌هایی بود که برخی اصحاب مطرح کردند، اما حضرت فرمود: «همه آنچه گفتید، ارزش ویژه‌ای دارد؛ ولی مطمئن‌ترین دستاویز ایمان، حب در راه خدا و بغض در راه خدا و دوست داشتن اولیای خدا و بیزاری از دشمنان خداست».^۴ بی‌شک ائمه علیهم السلام از اولیای خدا هستند؛ از این رو محبت آنها موجب افزایش ایمان می‌شود. امام علی علیه السلام به اصحابش فرمود: «خوشا به حال کسی که محبت ما اهل بیت در قلب او رسوخ کرده باشد. ایمان در قلب چنین کسی ثابت‌تر از کوه احد در مکانش خواهد بود و هر کس دوستی ما در دلش جای نگیرد، ایمان در قلبش مانند نمک در آب ذوب خواهد شد».^۵

۳. تقوا‌افزایی

«وَ أَمْرُكُمْ رُشْدٌ وَ وَصِيَّتُكُمْ التَّقْوَى؛^۶ دستورتان، راهنما و سفارشتان، تقواست».

۱. محمدرضا باقی‌اصفهانی؛ عنایات حضرت مهدی علیه السلام به علما و طلاب؛ ص ۳۱۵.

۲. رضا مختاری؛ سیمای فرزندگان؛ ص ۱۵۱.

۳. زیارت جامعه کبیره.

۴. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۱۲۶.

۵. محمد بن حسن طوسی؛ الامالی؛ ج ۱، ص ۴۸.

۶. زیارت جمعه کبیره.

یکی از فضایل کلیدی اخلاقی که درآموزه‌های دینی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، تقواست. «تقوا» در اصل از ماده «وقایه»، به معنی نگهداری یا خویشتن‌داری است؛ از همین روست که امام علی علیه السلام «تقوا» را به عنوان دژ نیرومند در برابر خطرات گناه شمرده است: «اغْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ التَّقْوَى دَاوْرٌ حِصْنٌ عَزِيزٌ؛^۱ بدانید ای بندگان خدا، تقوا دژی است مستحکم و غیر قابل نفوذ». ^۲ بر این اساس تقوا، به معنای نگه داشتن انسان از نافرمانی خداوند، رذایل اخلاقی و تقویت زیرساخت نگرش انسان، (ایمان به مبدأ و معاد) و مهم‌ترین وسیله ارتباطی انسان به خدا (نماز) و خدمت به بندگان خداست:

الم ذلک الکتاب لاریب فیہ هدی للمتقین الذین یؤمنون بالغیب و یتقون الصلاة و ممّا رزقناهم ینفقون؛^۳ آن کتاب با عظمتی است که شک در آن راه ندارد و مایه هدایت پرهیزکاران است. [پرهیزکاران] کسانی هستند که به غیب [آنچه از حس پوشیده و پنهان است] ایمان می‌آورند و نماز را بر پا می‌دارند و از تمام نعمت‌ها و مواهبی که به آنان روزی داده‌ایم، انفاق می‌کنند.

عشق به انمه اطهار علیهم السلام، بهترین وسیله و زمینه برای پاکسازی روح از پلیدی‌ها و تهذیب نفس است؛ زیرا انسان ولایت‌مدار می‌کوشد با بهره‌گیری از امام خویش، تقوا را رعایت کند تا میان او و امامش سنخیت به وجود آید: «وَمَا حَصَّنَا بِهِ مِنْ لَوْلَا یَتَّكُم طِيبًا لِحُلُقِنَا [لِحُلُقِنَا] وَ طَهَّارَةً لِّانْفُسِنَا وَ تَزَكِيَةً [بِرَكَّةٍ] لَنَا؛^۴ آنچه خداوند در پرتو ولایت‌مداری شما به ما ارزانی داشت، [موجب] پاکی طینت ما، پاکدامنی ما و برای تزکیه و تهذیب ماست».

۴. پاسداری از دین

«وَ حُجْجًا عَلَىٰ بَرِيَّتِهِ وَ أَنْصَارًا لِدِينِهِ»^۵ - شما را - دلایل محکمی بر مخلوقاتش و یاورانی برای دینش قرار داد».

یکی از آثار مهم ولایت، پاسداری از دین است. اهل بیت علیهم السلام برای حفظ دین از سه رویکرد سکوت، صلح و قیام بهره بردند. اگر این رویکرد امامان علیهم السلام در پاسداری از دین نبود، ممکن بود

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج البلاغة؛ ص ۲۲۱.

۲. ناصر مکارم شیرازی؛ تفسیر نمونه؛ ج ۱، ص ۷۹.

۳. بقره: ۲.

۴. زیارت جامعه کبیره.

۵. همان.

ما از دین منحرف شویم: «مَنْ أَتَاكُمْ نَجَا وَ مَنْ لَمْ يَأْتِكُمْ هَلَكَ إِلَى اللَّهِ تَدْعُونَ؛^۱ آن‌که به سوی شما آمد، نجات یافت و هر که نیامد، هلاک شد». از این روست که در این زیارت از اهل بیت علیهم‌السلام به عنوان حافظ دین خدا یاد شده است: «بِمَوْلَاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِينِنَا».^۲ امامان معصوم علیهم‌السلام با تأیید دین مردم، به تصحیح عقاید آنها می‌پرداختند. روزی خالد بجللی، از اصحاب امام صادق علیه‌السلام به خدمت حضرت رسید و گفت: «می‌خواهم دین خود را که بدان پایبندم، برای شما بیان کنم» و سپس عقایدش را بیان کرد. امام علیه‌السلام نیز او را تأیید کرد. وقتی گفت: «و گواهی می‌دهم که خداوند تو را وارث همه ائمه قرار داده است»، حضرت فرمود: «کافی است. سکوت اختیار کن که گفتار حقی را گفتی و دارای عقاید حقی هستی».^۳

این فراز و فرازهای دیگر زیارت جامعه، گویای آن است که باید باورهای دینی مان را تقویت و به معارف اهل بیت علیهم‌السلام عمل کنیم؛ همان‌گونه که مردم در عصر ائمه علیهم‌السلام، به اهل بیت علیهم‌السلام مراجعه می‌کردند و اصول عقاید خود را بر آنان عرضه می‌نمودند. متأسفانه امروزه ما از آموزه‌های دینی فاصله گرفتیم؛ زیرا به دستورات دین و ارزش‌های دینی - آنچه مورد نظر اهل بیت علیهم‌السلام است - عمل نمی‌کنیم. برای مثال امروزه برخی از دختران، بدحجابی را ارزش، و حجاب را وا پس‌گرایی می‌دانند؛ در حالی که این نگاه، خلاف آموزه‌های اهل بیت علیهم‌السلام و فرهنگ شهادت و شهید است. یکی از پرستاران دوران دفاع مقدس می‌گوید:

روزی در بیمارستان بودیم که حمله شدیدی صورت گرفت؛ به طوری که از بیمارستان‌های صحرائی هم مجروحان بسیاری را به بیمارستان ما منتقل می‌کردند. اوضاع مجروحان به شدت وخیم بود. در میان همه آنها، وضع یکی از مجروحان بسیار بدتر از دیگران بود. رگ‌هایش پاره پاره شده بود و با اینکه سعی کرده بودند زخم‌هایش را ببندند، ولی خونریزی شدیدی داشت. مجروحان را یکی یکی به اتاق عمل می‌بردیم و منتظر می‌ماندیم تا عمل تمام شود و بعدی را داخل ببریم. وقتی که دکتر اتاق عمل این مجروح را دید، به من گفت: «او را به اتاق عمل ببرید و برای جراحی آماده‌اش کنید». من آن زمان، چادر به سر داشتم. دکتر اشاره کرد که چادرم را در بیاورم تا راحت‌تر بتوانم مجروح را جابه‌جا کنم. همان موقع که داشتم از کنار او رد می‌شدم تا توی اتاق بروم و چادرم را در بیاورم، مجروحی که چند

۱. همان.

۲. همان.

۳. محمد بن عمر کشی؛ اختیار معرفه الرجال؛ ص ۴۲۲.

دقیقه‌ای بود به هوش آمده بود؛ به سختی گوشه چادرم را گرفت و بریده بریده و سخت گفت: «من دارم می‌روم که تو چادرت را در نیاوری. ما برای این چادر داریم می‌رویم». این را گفت و در حالی که چادرم در مشتش بود، شهید شد. از آن به بعد، در بدترین و سخت‌ترین شرایط هم چادرم را کنار نگذاشتم.^۱

۵. توسل

«زَائِرٌ لَكُمْ لَا يُدْعَى بِقُبُورِكُمْ؛^۲ زائر شما هستم، پناهنده به قبر شما می‌مهم».

یکی از بحران‌هایی که مردم و به‌ویژه نسل جوان را تهدید می‌کند، ناامیدی است؛ زیرا بسیاری از مردم هنگامی گرفتاری، پناهگاهی ندارند و دچار بحران روحی می‌شوند؛ چنان‌که امروزه صدها هزار جوان از ناراحتی روانی رنج می‌برند. ویلیام جیمز می‌گوید: «مؤثرترین داروی شفابخش نگرانی، ایمان و اعتقاد مذهبی است».^۳ بر این اساس، جوان به پناهگاه نیاز دارد تا از سرگردانی و چه کنم‌ها رهایی یابد.

بحران روحی در میان شیعیان و به‌ویژه جوانان کمرنگ است؛ زیرا جوانان شیعی هر گاه با مشکلی برخورد می‌کنند، به اهل بیت علیهم‌السلام توسل می‌شوند و به زیارت‌گاه‌هایی، مانند زیارت کربلا و زیارت امام رضا علیه‌السلام مشرف و از اهل بیت علیهم‌السلام می‌خواهند که گرفتاری و مشکلات‌شان را رفع نمایند و این، نعمت بزرگی است که خدا به شیعیان داده است. در زیارت جامعه می‌خوانیم: «وَفَرَّجَ عَنَّا غَمَّاتِ الْكُرُوبِ؛ به وسیله شما ما را از خواری در آورد و غم‌های غرق‌کننده را از ما زدود». در قسمت دیگر زیارت می‌خوانیم: «بِكُمْ يَنْقُصُ الْهَمَّ وَيَكْشِفُ الضَّرَّ وَعِنْدَكُمْ؛^۴ و به وسیله شما اندوه را می‌زداید و سختی را برطرف می‌کند».

حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمدجواد علم‌الهدی می‌گوید:

وقتی مسأله انجمن‌های ایالتی و ولایتی مطرح شد، امام علیه‌السلام علاوه بر اینکه اساتید حوزه علمیه را جمع کرد و در این باره با آنها مشورت نمود، نامه‌هایی را برای علمای استان‌ها و شهرستان‌ها نوشت که حوزه علمیه قم را یاری کنند. من هم به اذن امام علیه‌السلام مأمور شدم که نامه‌های امام را به آنها بدهم و از آنها بخواهم که مردم را در جریان بگذارند و مصیبت‌های

۱. سید اصغر احمدی؛ شمیم عفاف؛ ص ۲۱ و ۲۲.

۲. زیارت جامعه کبیره.

۳. مسعود آذربایجانی؛ «توجیه ایمان از دیدگاه ویلیام جیمز»؛ فصلنامه پژوهش‌های فلسفی کلامی؛ شماره ۱۹، ص ۱۰.

۴. زیارت جامعه کبیره.

اسلام را بیان کنند. ساعت ده قبل از ظهر که برای وداع به محضر ایشان شرفیاب شدم، نامه‌ها را به من لطف کرد و فرمود: «شما قبل از اینکه با هر کس ملاقات کنید، اول مشرف شوید به حرم مطهر ثامن الحجج علی بن موسی الرضا علیه السلام و از زبان من به آن حضرت بگویید: آقا کار بسیار عظیم و مسأله خطیری پیش آمده و ما وظیفه دانستیم که قیام و حرکت کنیم؛ چنانچه مرضی شماست، ما را تأیید کنید».^۱

برخی از عالمان اهل سنت نیز به امام رضا علیه السلام متوسل می‌شدند. ابن حبان می‌گوید: «بارها به زیارت قبر علی بن موسی الرضا علیه السلام رفتم و در مدتی که در طوس بودم، هر وقت مشکلی بر من عارض می‌شد؛ به زیارت قبر آن حضرت می‌رفتم و از خداوند می‌خواستم که مشکلم را برطرف کند. الحمدلله مشکلم برطرف می‌شد. این را مکرر امتحان کردم و نتیجه گرفتم».^۲

ب. آثار اخروی ولایت‌مداری

۱. شفاعت

«عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ الْجَاهِ الْعَظِيمِ وَ الشَّانِ الْكَبِيرِ وَ الشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ»؛^۳ برای شما حضرات معصومین در نزد خداست آبروی عظیم و شأن کبیر شفاعت پذیرفته».

یکی از عنایات خداوند به اهل بیت علیهم السلام، اعطای حق شفاعت است. منشأ این عنایت، آن است که اهل بیت علیهم السلام با عبودیت و بندگی، زمینه قرب الهی را برای خود فراهم می‌کنند و خداوند نیز به ایشان حق شفاعت عطا می‌کند؛ از این رو آنان کسانی را شفاعت می‌کنند که واجد شرایط شفاعت باشند. در واقع شفاعت، نیازمند نوعی ارتباط معنوی میان شفاعت‌کننده و شفاعت‌شونده است و انسانی که به شفاعت امید دارد، گفتار و رفتار اهل بیت علیهم السلام را الگو قرار دهد تا شایستگی لازم را برای شفاعت را کسب کند؛ چنانکه استاد مطهری رحمته الله می‌نویسد:

اگر فرضاً هیچ دلیل نقلی بر شفاعت در دست نبود، ناچار بودیم از راه عقل و براهین قاطعی از قبیل برهان امکان اشرف و نظام داشتن هستی، به آن قائل شویم ... خوشبختانه قرآن کریم ما را در اینجا نیز رهبری فرموده است؛ باضمیمه کردن روایات اسلامی، خصوصاً با توجه به آنچه در روایات معتبر و شامخ شیعه در باب ولایت کلیه رسول خدا صلی الله علیه و آله

۱. غلامعلی رجایی؛ برداشت‌هایی از سیره امام خمینی رحمته الله؛ ج ۳، ص ۳۶ و ۳۷.

۲. محمد بن حبان؛ الثقات؛ ج ۸، ص ۴۵۶.

۳. زیارت جامعه کبیره.

و ائمه اطهار علیهم السلام و مراتب ولایت در طبقات پایین تر اهل ایمان رسیده است؛ چنین استنباط می‌کنیم که وسیله مغفرت تنها یک روح کلی نیست؛ بلکه نفوس کلیه و جزئیه بشری با اختلاف مراتبی که دارند، هر کدام سهمی از شفاعت دارند و این، یکی از مهم‌ترین معارف اسلام و قرآن است که تنها در مذهب مقدس شیعه به وسیله ائمه اطهار علیهم السلام و شاگردان مکتب آنها خوب توضیح داده شده است؛ از این رو از افتخارات این مذهب شمرده می‌شود.^۱

در زیارت جامعه می‌خوانیم:

اللَّهُمَّ إِنِّي لَوْ وَجَدْتُ شَفَعَاءَ أَقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَخْيَارِ الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِي فَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أُوجِبْتَ لَهُمْ عَلَيْكَ أَشَأْلُكَ أَنْ تُدْخِلَنِي فِي جُمْلَةِ الْعَارِفِينَ بِهِمْ وَ بِحَقِّهِمْ وَ فِي زُفْرَةِ الْمُؤَحِّمِينَ بِشَفَاعَتِهِمْ؛^۲ خدایا اگر من شفیعیانی را به درگاه تو نزدیک تر از محمد و اهل بیتش، آن خوبان و پیشوایان و نیکان می‌یافتم، آنها را شفیعیان خود قرار می‌دادم؛ پس به حق‌شان که برای آنان بر خود واجب کرده‌ای، مرا در گروه عارفان به آنها و آشنای به حق‌شان و در شمار رحم‌شدگان به شفاعت آن بزرگواران وارد کن.

۲. ورود به بهشت

«مَنْ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَاوَاةٌ وَ مَنْ خَالَفَكُمْ فَالنَّارُ مَثْوَاهُ»^۳ هر کس که از شما ائمه هدی پیروی کند، جایگاه او بهشت خواهد بود.

یکی از آثار ولایت، ورود انسان به بهشت است؛ بهشتی که برخی انسان‌ها به دلیل عدم پذیرش ولایت ائمه علیهم السلام، از محرومیت آن در هراسند؛ چنان‌که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «آگاه باشید که هر کس بر دشمنی آل محمد صلی الله علیه و آله بمیرد، روز قیامت در حالی محشور می‌شود که در پیشانی او نوشته شده نامید از رحمت الهی است».^۴

ولایت‌مداران انتظار دارند که خداوند بهشت را نصیب آنان کند؛ زیرا در قرآن تصریح شده است: «وَ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ

۱. مرتضی مطهری؛ مجموعه آثار؛ ج ۱، ص ۲۶۰.

۲. زیارت جامعه کبیره

۳. همان.

۴. جعفر بن ابی القاسم طبری؛ بشارة المصطفى لشیعة المرتضى؛ ص ۱۹۷.

حساب؛^۱ و هر کس که کار شایسته‌ای انجام دهد، در حالی که مؤمن باشد، پس آنان وارد بهشت می‌شوند و در آن روزی بی‌حسابی به آنها داده خواهد شد». بنابراین ولایت‌مداری، از مصادیق مهم عمل صالح است و انسان را به سوی آن سوق می‌دهد.

۳. محشور شدن با اهل بیت علیهم‌السلام

«و يَهْتَدِي بِهَدَاكُمُ وَ يُخَشِّرُ فِي زُمْرَتِكُمْ»^۲ به هدایت شما، هدایت می‌جویند و در گروه شما محشور می‌شوند».

ورود به بهشت، امتیاز بزرگی است که خداوند نصیب ولایت‌مداران نموده است؛ اما محشور شدن با آنان، مقام بسیار بزرگ و نعمتی بی‌بدیل است که خدا آن را به شیعیان هدیه کرده است. در برخی احادیث آمده است که روز قیامت، حضرت زهرا علیها‌السلام شیعیان را شفاعت می‌کند. آنان که مورد شفاعت قرار گرفته‌اند، از خدا می‌خواهند که قدرشان در آن روز معلوم گردد، به آنان خطاب می‌شود: «برگردید و بنگرید. هر کس به خاطر محبت فاطمه علیها‌السلام شما را دوست داشته یا به شما طعام و لباس داده و آب نوشانده یا از آبروی شما دفاع کرده، دست او را بگیرد و وارد بهشت سازید».^۳ این امر نشان‌دهنده ارزش این محبت و اثربخشی آن در قیامت است.

برید بن معاویه عجللی می‌گوید:

نزد امام باقر علیه‌السلام بودم که ناگاه شخصی که پیاده از خراسان برای ملاقات آن حضرت آمده بود، وارد شد. دو پای خود را که ترکیدگی و شکاف برداشته بود، برای نشان دادن بیرون آورد و عرض کرد: «به خدا قسم، چیزی جز محبت شما اهل بیت مرا به این کار و نداشت و دوستی شما باعث شد که این راه طولانی را پیاده بیایم». امام باقر علیه‌السلام فرمود: «به خدا قسم، اگر سنگی ما را دوست بدارد، خداوند تبارک و تعالی او را با ما محشور گرداند و آیا دین، چیزی جز محبت است؟»^۴.

۱. غافر: ۴۰.

۲. زیارت جامعه کبیره.

۳. محمدباقر مجلسی؛ بحار الأنوار؛ ج ۷، ص ۵۲.

۴. همان، ج ۲۷، ص ۹۵.

فهرست منابع

۱. ابن حبان، محمد؛ الثقات؛ چاپ اول، حیدرآباد: دایرة المعارف العثمانیه؛ ۱۹۷۳ م.
۲. احمدی، سید اصغر؛ شمیم عفاف؛ چاپ اول، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۹ ش.
۳. باقی اصفهانی، محمدرضا؛ عنایات حضرت مهدی علیه السلام به علما و طلاب؛ چاپ سوم، قم: نصایح، ۱۳۸۳ ش.
۴. طبرسی، احمد بن علی؛ الإحتجاج؛ تصحیح محمداقبر خراسان؛ چاپ اول، مشهد: نشر مرتضی، ۱۴۰۳ ق.
۵. جوادی آملی، عبدالله؛ ادب فنای مقربان؛ چاپ پنجم، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۵۶ ش.
۶. رجایی، غلامعلی؛ برداشت‌هایی از سیره امام خمینی علیه السلام؛ تهران: مؤسسه انتشارات و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۲ ش.
۷. شریف الرضی، محمد بن حسین؛ نهج البلاغة؛ تصحیح صبحی صالح؛ چاپ اول، قم: نشر هجرت، ۱۴۱۴ ق.
۸. صدوق، محمد بن علی؛ کمال الدین و تمام النعمة؛ چاپ دوم، تهران: اسلامیه، ۱۳۹۵ ق.
۹. طبری، جعفر بن ابی‌القاسم؛ بشارة المصطفی لشیعة المرتضی؛ چاپ دوم؛ نجف: مکتبه حیدریه، ۱۳۸۳ ق.
۱۰. طوسی، محمد بن حسن؛ امالی؛ چاپ اول، قم: الثقافه، ۱۴۱۴ ق.
۱۱. کشی، محمد بن عمر؛ اختیار معرفه الرجال؛ چاپ اول، مشهد: مؤسسه نشر دانشگاه مشهد، ۱۴۰۹ ق.
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ تصحیح علی‌اکبر غفاری و محمد آخوندی؛ چاپ چهارم، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۱۳. مجلسی، محمداقبر؛ بحار الأنوار؛ چاپ دوم، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
۱۴. مختاری، رضا؛ سیمای فرزندگان؛ چاپ بیست و ششم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۷ ش.
۱۵. مطهری، مرتضی؛ مجموعه آثار؛ تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۶۹ ش.
۱۶. مکارم شیرازی، ناصر؛ تفسیر نمونه؛ چاپ دهم، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ ش.

نشریات

آذربایجان، مسعود؛ «توجیه ایمان از دیدگاه ویلیام جیمز»؛ فصلنامه پژوهش‌های فلسفی کلامی؛ سال پنجم، شماره ۳، پیاپی ۱۹، بهار ۱۳۸۳، ص ۱۶-۳.